

ՀԱՆՐԱՀԱՅՏ ՇԵՔՍՊԻՐԱԳԵՏԸ. ԲՅՈՒՐԱԿՆ ՉԵՐԱԶ-ԱՆՊՐԵԱՍՅԱՆ

Իր ծննդյան 90-ամյակը բոլորեց ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի նախկին աշխատակից, բանասիրական գիտությունների թեկնածու Բյուրակն Վահանի Չե-րազ-Անդրեասյանը:

Ծնվել է 1927 թ. հունվարի 25-ին Լենինականում, ծառայողի ընտանիքում: 1934-ին Բ. Չերազ-Անդրեասյանն ընդունվում է Լենինականի պրոֆեսիոնալ երաժշտական դպրոցի դաշնամուրի դասարանը: Ինչ իմանալ երաժշտական հնչյունների կախարդական աշխարհում առաջին քայլերը կատարող աղջնակը, որ դրանից տասնամյակներ անց՝ 1981-2008 թվականներին պիտի «Հայոց լեզու» առարկա դասավանդեր Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայում, 1996 թ. ստանալով դոցենտի, իսկ 1999-ին՝ պրոֆեսորի կոչում: Ինչ իմանալ, որ իր հարազատ Արվեստի ինստիտուտում աշխատող երիտասարդ սերնդի երաժշտագետներից շատերը, այդ թվում՝ ավագ գիտաշխատողներ, արվեստագիտության թեկնածուներ Լիլիթ Արտեմյանը և Մարիաննա Տիգրանյանը, իր նախկին ուսանողներն են և այսօր էլ ջերմությամբ ու կարոտով են հիշում «Հայոց լեզվի» իրենց կոնսերվատորիական դասերը...

Դա հետագայում: Բսկ մինչ այդ...

Բսկ մինչ այդ՝ 1938-ին Անդրեասյանների ընտանիքը տեղափոխվում է Երևան, և Բ. Չերազ-Անդրեասյանն ուսումը շարունակում է Ստ. Շահումյանի անվան միջնակարգ դպրոցում:

1944-ին ավարտելով դպրոցը՝ Բ. Չերազ-Անդրեասյանն ընդունվում է Երևանի պետական համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետի արևմտաեվրոպական գրականության և անգլերեն լեզվի բաժինը, որն ավարտում է 1949-ին՝ ստանալով բանասերի որակավորում: Ի դեպ՝ Երևանի պետական համալսարանը բախտորոշ նշանակություն ունեցավ Բ. Չերազ-Անդրեասյանի ոչ միայն հետագա գիտաստեղծագործական, այլև անձնական կյանքում: Այստեղ է նա գտնում իր «երկրորդ կեսին»՝ հետագայում բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Հայաստանի ազգային գրադարանի տնօրեն, լեզվաբան, գրականագետ ու մատենագետ Ռաֆայել Իշխանյանին (1922-1995), ում հետ նրանց կենաց ներդաշնակ զուգերգը շարունակվեց 48 տարի, և ում անունով հետագայում անվանակոչվեց Երևանի թիվ 153 հիմնական դպրոցը:

1950-ին Բ. Չերազ-Անդրեասյանն աշխատանքի է անցնում Երևանի Սպանդարյանի շրջանի մասսայական գրադարանում՝ որպես գրադարանավար, իսկ այնուհետև աշխատում Հայպետհրատում և թիվ 6 տպարանում՝ որպես սրբագրիչ:

1958 թ. Բ. Չերազ-Անդրեասյանն աշխատանքի է անցնում ՀՍՍՀ ԳԱ համակարգում, նախ ՀԽՍՀ ԳԱ հրատարակչությունում՝ որպես խմբագիր, իսկ մեկ տարի անց տե-

դափռվելու ԳԱ «Պատմա-բանասիրական» հանդեսի խմբագրություն՝ որպես ավագ գիտաշխատող:

1964-ի ապրիլի 23-ին, Շեքսպիրի ծննդյան 400-ամյակի տոնակատարության ժամանակ, ՀԽՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն Ռուբեն Զարյանի նախաձեռնությամբ իր իսկ անձնական գրադարանում եղած Շեքսպիրի ստեղծագործությունների ու նրա մասին ուսումնասիրությունների (68 անուն) հիման վրա Երևանում ստեղծվում է աշխարհում չորրորդ շեքսպիրյան գրադարանը, որի գլխավոր նպատակն էր Հայաստանում Շեքսպիրի երկերի, նրա մասին ստեղծված ծավալուն գրականության, շեքսպիրյան թատերգությունների հայերեն թարգմանությունների և բեմադրությունների ուսումնասիրությունը:

1966-ին Արվեստի ինստիտուտին առընթեր կազմակերպվում է Շեքսպիրագիտության հայկական կենտրոնը՝ Ռուբեն Զարյանի ղեկավարությամբ, որտեղ լրջորեն սկսում են ուսումնասիրվել մեզանում Շեքսպիրի ստեղծագործական ժառանգության յուրացման խնդիրները: Կենտրոնի նպատակներից էր ամբողջացնել շեքսպիրյան երկերի հայերեն թարգմանությունները, նախապատրաստել ու հրատարակել դրանց լիարժեք ժողովածուն: Շեքսպիրագիտական հայկական կենտրոնի թարգմանչական և գիտահետազոտական խմբերը զբաղվելու էին Շեքսպիրի երկերի հայերեն թարգմանությամբ: Կենտրոնում աշխատելու են հրավիրվում Նշան Մուրադյանը, Էլենորա Վարդանյանը, Ռուզան Մարգունին, Անելկա Գրիգորյանը, Աիդա Ֆրունջյանը, Վարդուհի Բուլուրջյանը և Անահիտ Բեքարյանը:

Ահավասիկ, 1965 թ. մայիսին ԳԱ արվեստի ինստիտուտի նոր հիմնադրվող Շեքսպիրագիտության հայկական կենտրոնում աշխատանքի է անցնում նաև Բ. Չերազ-Անդրեասյանը՝ սկզբում որպես մատենագետ, իսկ երեք տարի անց՝ 1968-ին՝ որպես կրտսեր գիտաշխատող: Այսուհետ հարազատ գիտական օջախի հետ է կապվում նրա գիտաստեղծագործական կյանքի շուրջ քառորդ դարը:

Հայկական շեքսպիրագիտական կենտրոնի հիմնադրման օրից ի վեր Բ. Չերազ-Անդրեասյանը իբրև գիտքարտուղար՝ իր ակտիվ մասնակցությունն է բերել Շեքսպիրյան գրադարանի կազմակերպման, ինչպես նաև հայկական շեքսպիրյան յոթհատորյա տարեգրքի՝ «Շեքսպիրականի», հրատարակման գործին, որին աշխատակցել են շեքսպիրագետներ, գրականագետներ, արվեստաբաններ, թարգմանական տեսության մասնագետներ, ինչպես նաև դերասաններ ու գրողներ Հայաստանից և արտասահմանյան մի շարք երկրներից:

Շեքսպիրագետ-հետազոտողի գիտական ուսումնասիրությունների ոլորտում են Շեքսպիրի կյանքի ու ստեղծագործության ուսումնասիրության մի շարք հարցեր, ինչպես և շեքսպիրագիտական նոր և նորագույն գրականությունը: Բ. Չերազ-Անդրեասյանը հատկապես խորանում է Շեքսպիրի երկերի հայերեն թարգմանությունների պատմության հետ կապված խնդիրների մեջ: Նա կազմում է ու իր առաջաբանով և ծանոթագրություններով հրատարակում շեքսպիրյան երկերի անտիպ թարգմանություն-

ների մի քանի բնագրեր, այդ թվում՝ «Վինձորի ուրախ կանայք» կատակերգության ու սոնետների՝ հայ նշանավոր գեղանկարիչ Վարդգես Սուրենյանցի թարգմանությունները և այլն:

Բ. Չերագ-Անդրեասյանը ծանոթագրել է Շեքսպիրի քրոնիկներից «Հենրի 4-րդ»-ի հայերեն առաջին հրատարակությունը, մանրամասն ծանոթագրություններով հրապարակել է հայ շեքսպիրագիտության անհայտ նյութեր, ինչպես նաև «Ռիչարդ 3-րդ»-ի թարգմանության Վ. Սուրենյանցի առաջաբանը, Վ. Սուրենյանցի նամակները դերասան Արամ Վրույրին և այլն:

Բ. Չերագ-Անդրեասյանի գիտական հետաքրքրությունների առանցքում են եղել Շեքսպիրի «Սոնետների» ուսումնասիրությունը և դրանց հայերեն թարգմանությունները:

1975 թ. Բ. Չերագ-Անդրեասյանը պաշտպանում է թեկնածուական ատենախոսություն՝ «Շեքսպիրի սոնետների հայերեն թարգմանությունները» թեմայով և ստանում բանասիրական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: Իսկ նրա՝ Շեքսպիրի բոլոր սոնետների տողացի թարգմանությունների հիման վրա ստեղծվում են դրանց՝ Գևորգ Էմինի գեղարվեստական թարգմանությունները:

Բյուրակն Չերագ-Անդրեասյանը մի շարք գիտական աշխատությունների հեղինակ է՝ «Շեքսպիրական» հայկական շեքսպիրագիտական տարեգրքերում 1966-1985 թթ. հրատարակվել են նրա «Վ. Սուրենյանցը Շեքսպիրի սոնետների թարգմանիչ» (1966, գիրք 1-ին), «Վ. Սուրենյանցը Շեքսպիրի կատակերգության թարգմանիչ» (1967, գիրք 2-րդ), ««Հավելտը» Ռուբեն Մամուլյանի խմբագրությամբ» (1967, 2-րդ գիրք), «Շեքսպիրի 66-րդ սոնետը և նրա հայերեն թարգմանությունները» (1970, գիրք 3-րդ), «Փափագյանը՝ թարգմանիչ» (1974, գիրք 4-րդ), «Վահան Թեքեյանը՝ շեքսպիրյան սոնետների թարգմանիչ և 73-րդ սոնետի հայերեն թարգմանությունները» (1975, գիրք 5-րդ), «Ռիչարդ 3-րդ»-ի Վ. Սուրենյանցի կատարած թարգմանության առաջաբանը» (1975, գիրք 5-րդ), ««Ռոմեո և Ջուլիետի» Մասեհյանի թարգմանության երկու տարբերակները» (1980, գիրք 6-րդ), «Շեքսպիրի սոնետները հայ մտքի գնահատմամբ» (1985, գիրք 7-րդ):

Իսկ 1981-ին տպագրված նրա «Շեքսպիրը հայերեն» գրքույկն ամփոփում է Շեքսպիրի երկերի հայերեն հրատարակությունների և հայ հեղինակների Շեքսպիրի մասին գրքերի մատենագիտությունը:

1985 թ. օգոստոսի 16-ից մինչև 1989 թ. սեպտեմբերի 18-ը Բ. Չերագ-Անդրեասյանը կատարել է ՀՍՄՀ ԳԱ Արվեստի ինստիտուտի գիտական քարտուղարի պարտականությունները, իսկ 1989 թ. որպես ավագ գիտաշխատող շարունակել աշխատել Շեքսպիրագիտության կենտրոնում:

Ջերմորեն շնորհավորելով մեր գործընկերոջը մեծ հոբելյանի կապակցությամբ, մաղթում ենք նրան քաջառողջություն և երջանկություն:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտ